

GIRONA, CIUTAT FLUVIAL

El lligam entre Girona i els seus rius, entre la ciutadania i els cursos d'aigua, entre el desenvolupament urbà, industrial, econòmic i social i els rius Ter, Onyar i els seus afluents, és tan evident i notori, com atàvic i ancestral. La seva presència no només ha condicionat l'esdevenir de la ciutat, sinó que la ciutat ha crescut i ha esdevingut el que és gràcies a la presència d'aquests cursos fluvials. En són testimonis els nombrosos ponts, sèquies, bagants, safareigs, recs, rescloses, molins o fàbriques i, al mateix temps, els hàbitats i paisatges indeslligables de l'aigua com les deveses, hortes, pollancredes, aigualeixos i boscos de ribera configurats i modelats a través d'anys d'estirra i arronsa entre els dominis del riu i les conquestes de l'home.

La història és cíclica, certament. Durant segles, mil·lenis de fet, els rius eren el motor del desenvolupament i l'economia; pel reg, per l'energia de turbines i rodes de molí, per rentar la roba, per beure, per pescar, per banyar-se, per jugar... Anys més tard, amb l'arribada del petroli i noves fonts d'energia, menyspreant l'aigua, la història i allunyant-se avergonyida dels orígens, la ciutat –com bona part de les ciutats d'aquest nou món que semblava sinònim de “progrés”–, girà l'esquena a un passat no tan llunyà. Els rius esdevenien els darreres de les cases, clavegueres, brutícia. Era preferible banyar-se a piscines o al mar, on es podia accedir amb els nous i radiants vehicles per modernes carreteres. La pèrdua de biodiversitat fou enorme, dient adéu a llúdrigues, blauets, bagres, alberedes i tantes espècies que una generació de gironins no ha pogut mai gaudir. Però anys més tard, una nova sensibilitat de la ciutadania empenyia l'administració a depurar les aigües, a legislar ambientalment, a sancionar els incompliments, a revaloritzar els espais fluvials, el seu patrimoni, la seva aportació històrica al que han esdevingut les ciutats gràcies als rius. I Girona no n'és l'excepció.

La ciutat, a través d'ambiciosos projectes, va saber convertir antics abocadors en espais valuosos, on no només són compatibles sinó harmònicament integrats els interessos socials i ambientals, com és Fontajau. Va saber protegir la Sèquia Monar i el paisatge d'hortes del pla de Santa Eugènia, amb aiguamolls de nova creació. Va saber conservar i restaurar els indrets d'alt valor ecològic, com l'Illa de Pedret, o millorar la biodiversitat del tram baix de l'Onyar, on avui granotes i reinetes, blauets i ànecs, anguiles i barbs tornen a ser els protagonistes dels seus antics dominis.

I ara és el moment de fer un pas més. El pas definitiu. Un pas valent que el govern de la ciutat s'ha decidit a emprendre i que, a través d'un equip d'arquitectes jove i il·lusionat, amb l'ajuda de l'experiència i coneixement dels tècnics municipals i d'un impuls polític pensant en el futur, vol fer possible durant els propers mesos. Es definirà doncs, un Pla Estratègic Fluvial que descriurà el full de ruta per als propers anys, la direcció ambiental del qual serà assumida pel Consorci del Ter. Teixirà l'enllaç entre els rius i la ciutat, per entamar i relligar per sempre l'ús públic dels rius, la seva conservació i la renaturalització dels trams pendents. A més, ha de servir per dinamitzar socialment i econòmicament, molts espais amb un elevat potencial. Aquests elements poden servir, a més, per acollir-nos a ajuts europeus, atès que el projecte encaixa, en tots sentits, en les línies prioritàries que Europa marca pels propers anys.

Però Girona, i els seus habitants, tenen memòria. Una memòria que, més enllà de beneficis, oportunitats i recursos que ens ha aportat l'aigua, ens recorda alhora episodis tràgics d'inundacions. És per això que cal tenir present en tot moment que existeixen uns límits, no només encaixats en les possibilitats econòmiques, en els escassos cabals d'uns rius de règim mediterrani o en la geografia dels espais ja urbanitzats sinó, i sobretot, en la inundabilitat i el període de retorn de les riuades.

No obstant això, hi ha molt de camí per córrer. Tots som conscients que la imatge des del Pont de Pedra de frescor, vida i verdor de les Cases de l'Onyar sobre un riu amb balques i lliris, xoca frontalment amb la duresa i grisor del formigó aigües amunt de Plaça Catalunya. Però no només és la imatge, el problema; el riu Onyar, en aquest tram, deixa de fer la funció de corredor biològic, de connector ecològic. Un riu que deixa de ser un riu. I no només per la qualitat o quantitat d'aigua, sinó per la seva llera, totalment artificialitzada. Recuperar aquest tram és un repte. Potser no el més important, però sí un dels més emblemàtics.

El lligam de la Devesa amb el Ter, a la seva riba dreta, amb la possibilitat d'eliminar el vial perimetral i atalussar de forma gradual, tova i integrada amb el bosc de ribera que enllaci amb el Parc és un altre horitzó somniat. Com també ho és renunciar al trànsit rodat i als aparcaments al tram proper al riu entre la Copa i l'aiguabarreig amb l'Onyar, que condicionen un espai d'un potencial extraordinari per al gaudi i passeig de la ciutadania de Girona i dels seus turistes i visitants. O refer els aiguamolls que hi havia a les Deveses d'en Bru. O bé l'obertura de nous espais oberts al sector de Sant Ponç, entre el Pont de França i les instal·lacions del Geieg, de possibilitats esplèndides per comptar amb un "nou Fontajau". O la creació de la Ruta de

l'Onyar, teixint xarxa amb les Vies Verdes i la Ruta del Ter. Els reptes són molts, i la ciutat, amb aquest projecte ambiciós que ha decidit emprendre, ha de dibuixar un nou full de ruta que marqui el futur, més enllà dels governs que tingui, per dibuixar un camí definitiu i ser un model i una referència d'integració urbana i fluvial.

Ponç Feliu i Latorre
Biòleg, Ambientòleg i Gerent del Consorci del Ter